

Chryścijanskaja Dumka

BIEŁARUSKI KATALICKI DWUTYDNIOWIK

№ 17 (143).

Wilnia, 5 kastryčnika 1937 h.

Hod X.

Zabytaja sprawa

(Krychu ab chatnich słuhach).

Niesamawitaja tema! Musić nia majuć ab čym waźniejšym pisać — padumaje nie adzin, ubačyŭšy zahałowak hetaha artykułu. Adnak, śmiejem ćwierdzić, što pamylicca toj, chto hetak padumaje. Sprawa chatnich słuhaŭ jość dla biełarusau sprawaj duža waźnaj, ale, na žal, jość jana sprawaj badaj susim u nas zabytaj.

Biełaruski narodny ruch abniaŭ užo i abymaje dalej usie ślai našaha narodu. Spatykajem jaho ŭ šyrokich sialanskich masach, spatykajem siarod fabryčnych haradzkih rabotnikaŭ, spatykajem siarod wučnioŭskaj i studenskaj moładzi i ahułam siarod intelihiencyi, ale nadta mała prajaŭlajecca biełaruski nacyjanalny ruch siarod chatnich rabotnikaŭ, ci jak zwyčajna nazywajuć, chatnich słuhaŭ. Tymčasam hetyja ludzi, što żywuć z pracy swajej pry roznaharodu chatniaj rabocie, najmajućysia pa haradoch, u biełaruskim narodzie składajuć dawoli wialiki lik i pakidać ich na staranie, nie zwaročwać na ich uwahi, anijak niamožna.

Praŭda, nia možna skazać,

što naprykład u takoj Wilni susim nia ma biełaruskaj nacyjanalnej świedamaści siarod chatnich rabotnikaŭ, — niejka kaja krycha jość, ale heta sapraŭdy krycha ŭ paraŭnaŭni z tymi celymi masami, jašče niaświedamymi nacyjanalna, chatnich rabotnikaŭ, što prychoziać siudy z biełaruskaj wioski. Pa inšych-ža haradoch našaha kraju hetaja sprawa, zdajecca, wyhladaje jašče horš.

Čamu-ž tak niadobra z hetym dziejecca, dzie hetaha pryčyna? Pryčyna hetaha, na našu dumku, pradusim u adsutnaści takoj biełaruskaj arhanizacyi, jakaja-by hetaj sapraŭdy tak waźnaj sprawaj zaniałasja, jakaja-by padumała i parupiłasja ab henych masach biełarusak, što roznym siemjam pradajuć swaju mazolnuju praco i nia majuć nizie choć-by tolki maralnaha, ale ščyraha i sardečnaha padtrymańnia.

Palaki majuć dla chatnich słuhaŭ Tawarystwa św. Zyty. Hetkaje-ž Tawarystwa majuć i litoŭcy. Rabotnicy, što naležać da hetkaj arhanizacyi, majuć siakoje-takoje tawaryskaje

žyćcio, a tak-ža padmohu na wypadak chwaroby i apieku na staraść. Woś-ža ab niečym padobnym treba było-b padumać i biełarusam. Hetkaje biełaruskaje Tawarystwa, apiakujućysia imatarjalna i maralna chatnimi słuhami, prychahnuła-b ich u biełaruskaje asiarodździe i nie dapuściła-b da taho, kab jany hinuli nacyjanalna dla biełaruskaj nacyi.

Ale wiedajem usie duža dobra, što ŭ našych warunkach adrazu hetkaha tawarystwa nia stworyš. Heta tak. Adnak z hetaha susim nie wynika, što ničoha ŭ hetaj sprawie rabić nia treba. Nie. Treba ab hetym užo dumać i rabić pryhatawańni dzieła stwareńnia Tawarystwa dla biełaruskich chatnich haradzkih słuhaŭ.

Pryhatawańni henyja — heta budzie reč dalejšaja. Bliżejšyja-ž mety ŭ hetaj sprawie buduć hetkija: kirawać chatnich rabotnikaŭ u biełaruskija asiarodki ŭ Wilni, padtrymliwać z imi pryjaznyja i tawaryskija adnosiny, zaachwočwać bywać na nabaženstwach dla biełarusau u ka-

Дзяржаўны архіў
Беларускай РСФСР
Імя В. І. Леніна

ściele św. Mikołaja, a tak-żabardarać ich adpawiednaj bielaruskaj litaraturaj.

Ab hetym usim pawinna pomnić bielaruskaje hramadziaństwa, a tak-żai tyja baćki ci swajaki, jakija pasyłać u harady kandydatak na chatniuju służbu. Uspomnili my tut ab Wilni, bo heta hałoŭny horad našaha kraju, siudy najbołš kirujecca z bielaruskich wiosak dziaŭčat i žančyn na chatnich rabotnic i tut hałoŭnaje asiarodździe bielaruskaharuchu. Ale hetyja ŭwahi i rady datyčać tak-żai inšych haradoŭ, kudy prychodziać naŭsija chatnija rabotnicy i dzie miascowyja bielarusy hetuju ahulna-bielaruskiju sprawu pawinny zaŭsiody brać pad uwahu i zrabić usio toje, što lażyć u ich mahčymaści.

„Chr. Dumka“ kaštuje ŭ hod usiaho 2,40. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras žbierać troch padpišczykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.“ płacić tolki 3 zał., heta znača koŭny padpišczyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod.

Sudy nad litoŭskimi ksiandzami

14.IX sioleta ŭ Świancianach wyjeznaja sesija Wilenskaha Akružnoha Sudu razbirała sprawu 6-cioch litoŭskich ksiandzoŭ. Byli jany winawačany ŭ tym, što ŭ metryčnych knihach byccam litoŭšcyli proŭwišcy. Na ławie abwinawačanych siadzieli hetkija ksiandzy: 1, dziekan z Bieniakoniaŭ D. Gajlušas, 2, Z. Butkiewičus z Marcinkancaŭ, 3, N. Wajšutis z Haducišak, 4, P. Prunskis z Pałušy, 5, B. Budreckis z Wasiunaŭ i 6, St. Waliukiewičus z Ejšyšak.

Usich hetych ksiandzoŭ akty abwinawačannia byli badaj adnolkawaha žmiestu, roŭnica była tolki ŭ liku „žlitoŭščanych“ proŭwiščaŭ. Tak napr. ks. B. Budreckis byŭ winawačany, što byccam žlitoŭšcyŭ 14 proŭwiščaŭ, ks. P. Prunskis—4 proŭwišcy, ks. K. Butkiewičus—3, ks. Wajšutis 3, dziekan D. Gajlušas—1 proŭwišča i ks. S. Waliukiewičus—tak-ža 1.

Z publična adčytanaha ŭ Sudzie aktu abwinawačannia ks. B. Budreckisa było widać, što jon, budući probaščam u Wasiunach ad 1932 da 1936 h., zapiswajuć metryki i wydajuć metryki, žmianiu proŭwišcy ludziej hetak: 1, Piworion zapisany Piworionas, 2, Skumin—Skuminas, 3, Siekan—Siekanas, 4, Skrebut—Skrebutenas, 5, Cinčik—Cinčikas, 6, Jurgelan—Jurgelanas, 7, Łozdzin—

Łozdzinas, 8, Romel—Romelis i h.d.

U akcie abwinawačannia ks. Z. Butkiewiča było skazana, što proŭwišča Taškun žmieniena na Taškunas, Rapnik—na Rapnikas i Warna—na Warnas.

Usie abwinawačanyja da winy nia pryznalisia. Adny wyjaśnił, što metryki ŭ ich piša arhanisty, a jany choć ich świardžali, ale žmieny proŭwiščaŭ nie zaŭważyli, a druhija ŭžnoŭ padawali inšyja tłumačeñni.

Pašla pakazañniaŭ celaha radu świedkaŭ, prakuror damahaŭsia ŭsich abwinawačanych ksiandzoŭ pakarać. Abaroncy-ž ich: Juchniewič i Jasinski prasili apraŭdać ich. Jany dakazwali, što pamyłki i niedakładnaści zdarajucca nia tolki ŭ parafijalnych kancelaryjach, ale tak-żai ŭ inšych ustanowach. Pawodle adwakataŭ abwinawačanyja ksiandzy złoju woli nia mieli.

Wynik prysudu byŭ hetki: ks. dziekan Gajlušas, ks. Butkiewičus, ks. Wajšutis, ks. Waliukiewičus—apraŭdany; ks. Prunskis pakarany warunkowa na dwa tydni aryštu, ks. Budreckis—na miesiac aryštu.

16.IX toj-ža Sud u Świancianach razhladaŭ sprawu ks. M. Pšyjałgoŭskasa, z Twerača, winawačanaha tak-ža za litoŭščannie proŭwiščaŭ. Sud zasudziŭ jaho na dwa tydni aryštu.

(„Viln. Ryt.“ Nr 75).

Dr. Jadwiha i St. Hrynkievičy.

ALKAHOLIZM.

(Ab harelcy).

Harełka—worah narodu. Skaz rozumny, šmat u im praŭdy. Mała druhich hetkich worahaŭ, jak harełka. Dakazać škodnaść harełki adnačasna lohka i ciažka. Lišnie šmat pryčynaŭ jość, dzieła jakich ludzi biaruca za wodka, kab adnyini słowami pierakanać tych, što zahladajuć u čarku. Pokazki narodnyja wielmi bahatyja ŭ henaj halinie. Pobač siabie bačym tamaka hutarku ab škodnaści dy adnačasna ab patrebie, kab ludzi pili.

U našaj hutarcy nia budziem spyniacca na statystykach, jakija nam pakazali-b, što harełka wyklikaje roznajakija chwaroby, jak jana prywodzić u halitu celyja chaty, wioski, staronki. Nia budziem tutaka spyniacca na wielmi prawilnych i cikawych zaŭwahach nad pakaleñniami ad tych baćkoŭ, jakija pili. Žwierniem tolki ŭwahu čytača na fakty, jakija lohka koŭny moža sam ubačyć sobskimi wačyma na sabie ci na tych, z jakimi koŭny dzień sustrakajucca.

Biazumoŭna, što nadta ciažka kazać ab škodnaści taho, na što pazwalaie dziaŭawa ci na't da čaho jana sama zaachwočywaje, robiaćy manapolki. Na henym woś prykładzie bačym, jak chistajucca siañniašniaja maral. Koŭny čalawiek, asabliwa kali

jon mała papsawany sučasnaju nam cywilizacyjaju, bačyć hetkaje razychodžannie i zhetul biarecca ŭ jaho niedawier da słowa wusnaha ci drukawanaha. Adno čuje, inšaje bačyć, i heta jakha ŭ tych samych, — što tolki jamu hawaryli.

Treba adnak, kab koŭny świadomy hramadzinin widaŭ asnaŭnyja fakty z najbołš wažnych pytañniaŭ życiowych. Z henaju metaju pišam u karotkaj formie najbołš patrebnaja wiedamaści ab harelcy i ab tym usim, što idzie ŭšled za jeju ŭ halinie zdarožja, siamiejnaha życia, hramadzkich prajawaŭ pjanstwa i h. d.

Wielmi raspaŭsiudžany pahlad, što wodka, pobač swaich apjanajućych swomaściami, daje silu słabym. Tyja, što wykazywajuć hetkija pahlady, paklikajucca na nawukowyja dośledy, što alkohol nadta adżyŭčaja strawa. Pahlad biazumoŭna pamyłkowy. Zamiest taho, kab doŭha pawučonomu heta dakazwać, lepš hlanuć na ludzi, jakija pjuć, i tych, što dzieła tych ci inšych miarkawañniaŭ na't u huby harełki nie biaruć. Pjanica zaŭsiody chudy, pryhnušysia ledź nie da ziarni, a ŭziać pobač z imi spartsmenaŭ, turystaŭ, siłačoŭ, jakija zusim nia prymajuć wodka, dyk adkaz budzie lohki. Apošniaja buduć zdarowymi, strojnymi ludźmi, poŭnymi dužaści, badziaraści. Zaniapad na ciełe ŭ pjanicaŭ—heta śledamka nia tolki blahoza dziejañnia alkoholu na psychiku čalawieka, heta prajawa wyklučna fizyčnaja, sa starany cieła. Harełka nia tolki nie dadaje siły,

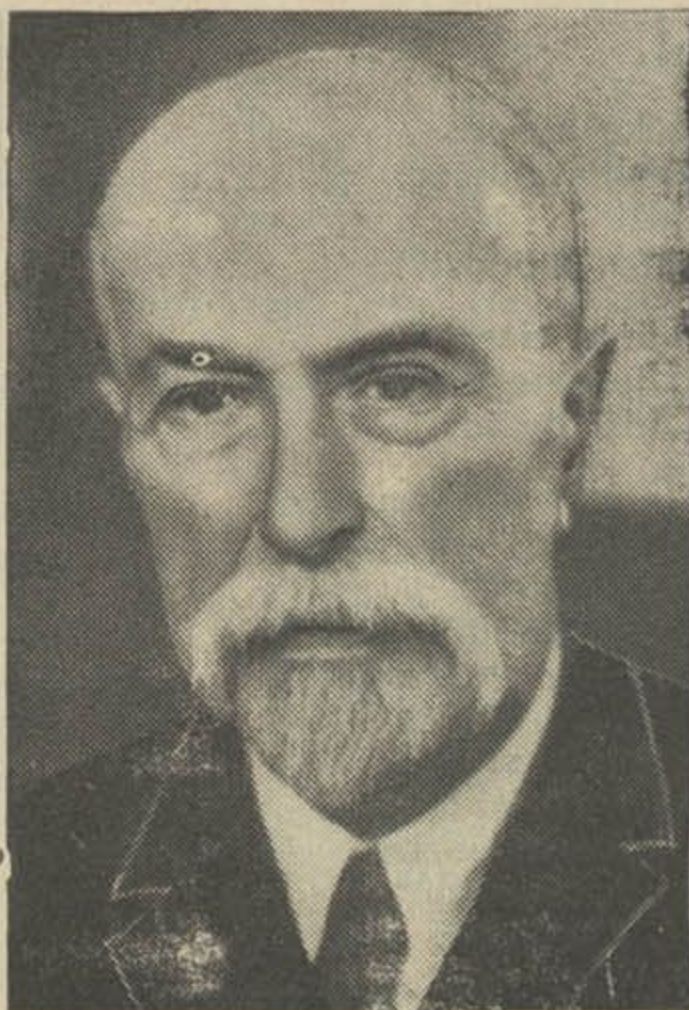
† T. Masaryk.

14. IX sioleta, pražyŭšy 88 hadoŭ, pamior pieršy prezident če-chaslawacyi T. Masaryk. Byŭ he-ta wialiki palityk, a tak-ža wučo-ny filozaf i socyjołah. Česki na-rod nazwaŭ jaho Prezidentam-Aswabadzicielem.

Masaryk radziŭsia ŭ Sławacyi. Matka jaho była češka, a bačka—sławak. Bački jaho byli prostyja ludzi. Bačka jaho służyŭ zwyčaj-ny furmanom. Małady Masaryk da 15 hadoŭ swajho žyćcia prac-a-waŭ u ślasarni. Pašla pakinuŭ śla-sarku, skončyŭ himnaziju i ŭni-wersytet. Staŭsia ŭrešcie prafesa-ram praskaha ŭniwersytetu. Apra-ča nawuki zajmaŭsia tak-ža i pa-litykaj. U 1900 h. zasnawaŭ „Čes-kuju Narodnuju Partyju,“ jakaja mieła na mecie wyzwaleńnie če-skaha narodu z austryjačka-wuhor-skaha panawańnia.

T. Masaryk byŭ duža pracawi-ty. Jon mnoha zajmaŭsia nawu-kaj, palitykaj, śm-ť padarožničaŭ, a tak-ža napisaŭ duža mnoha ro-žnaha rodu nawukowych i publi-cystyčnych pracaŭ.

Padčas wajny pakinuŭ rodnuju Prahę i prabywaŭ u Londanie i Paryży, kab tam dabiwacca wy-zwaleńnia swajho narodu. I dača-kaŭsia. Kali centralnyja dziaŕžawy (Austryja, Niamiečcyňa i inš.) by-li razhromleny, pryjšoŭ čas na wo-

Tamaš Masaryk.

lu i českaha narodu. T. Masaryk u mižnarodnaj palitycy dabiŭsia hetaha.

T. Masaryk, jak i ŭsie čechi, byŭ ryjacielem Rasiei. Ale nia byŭ jon waroży i nam, Bielaru-sam. Jon uwažaŭ, što ŭsie śla-wianskija narody a ŭ ich liku i bielarusy, pawinny stwaryć fede-ratyŭny sajuz razam z Rasiejaj. Mnohija bielarusy, karystajučy z českich zapamoŭaŭ, atrymali ŭ Prazie wyšejšuju aświetu. I he-ta ŭplyŭ prychilnaści da nas česka-

ha Prezidenta Wialikaha Masa-ryka.

Masaryk pachodziŭ z siamji katalickaj. Katalicki Kaściol adnak pašla pakinuŭ. Pryčanaj hetaha—miž inšym — było j toje, što ka-sciol tady na českich ziemiach zna-chodziŭsia ŭ rukach niamieckaha duchawienstwa, jakoje było waro-ža nastrojona da kulturnaha i pa-lityčnaha wyzwaleńnia českaha narodu. Ale biazbožnikam Masa-ryk nia byŭ nikoli. Jon zaŭsiody byŭ wierujučym, pryncypowa pry-znawaŭ relihiju, cikawiŭsia jej i nawet baraniŭ jaje ad rožnych niakulturnych i prymityŭnych biaz-božnikaŭ. Choć pryznawaŭ u kraj-nich zdareńniach razwody, to ad-nak uwažaŭ, što treba hadawać ludziej u duchu nierazarwalnaści žanimstwa „Adzin muž — kazaŭ jon — i adna žonka na ŭsio žyć-cio, aź da śmierci. Ščaśliwy toj, kamu dawiałoŭsia prażyć wyklučna ŭ adzinažonstwie ci ŭ adzinamu-stwie... Krynicu żywoj i ażyŭlaju-čaj wady znajdzie tolki toj, chto zmoładu nia ŭtraciŭ nachilu da maralnaj čystaty...”

Słowam, Masaryk wialiki byŭ u palitycy, u pracy, u nawucy, ale wialiki jak čaławiek, wialiki i ŭ značeńni etyčnym. Nia dziwa, što z nahody jaho śmierci ŭspomniŭ ab im uwieś kulturny świet. Uspa-minajem i my i schilajem čało swajo prad wialikim Čecham i wia-likim Čaławiekiem. M. K.

a zusim naadwarot, adbiraje apošnja ŭ čaławieka.

Jakimi ślachami alkohol dziei na arhanizm čaławieka?

Alkohol, jak napitak, wiadomy čaławiektwu daŭno. Užo ŭ Biblii čujem ab błażich staronach alkoholu. Heta-ž dziakujučy jakha alkoholu syn No-ja ździekawaŭsia nad pjanym bačkam i byŭ za he-ta praklaty na wieki wiečnyja.

Alkohol znachodziŭsia ŭ harelcy, piwie, winie i h. d. Harelku robiac z żyta i bulby, piwa z jač-mieniu, wino z winahradu i inšych fruktaŭ. Alkohol — heta wadzianistaja cieča, wostraja na smak, pa-lučaja. Dawoli adnaje čačwierťaje litra, kab wykli-kać śmierć darosłaha čaławieka; dzieła dziaciej cho-pić 20 hramaŭ, kab ich zabić. Najbolšy pracent al-koholu znachodziŭsia ŭ harelcy, mienš jaho ŭ piwie j winie.

Bolšaja kolkaść harelki naraz moža wostra paškodzić dziejnaść mozahu. Henuju swomaść alka-holu lohka moža bačyć, hledziačy na tych ludziej, što asabliwa biaz prywyčki wypili krychu, jak ka-žuć, zašmat. Čaławiek dahetul razwažny, aściarožny robicca ščyrym, adwažnym, biare jaho achwota pa-piajać, paskakać, adčyniaje jon naskroź swaju du-šu, kamu treba ci nia treba, taki čaławiek pačynaje raskazwać ab swaich padziejach najbolš tajomnych.

Harelka zabiwaje krytycyzm, napiŭšysia čała-wiek nia bačyć nidzie ŭ ničym niebiašpieki, nie baicca prykładam iści cieraż wuzkaju kładku na

rečcy, dy adnačasna padaje ŭ wadu j topicca. Taki čaławiek pačynaje ihrać u karty, prapuścić usie swaje hrošy, zabywajecca na toje, što ŭ chacie ha-lodnyja dzieci, što žonka lażyć chworaja.

Nie zaŭsiody pašla harelki bačym dobry na-stroj. Inšaja napiŭšysia robiacca wielmi niebiašpieč-nyimi dzieła kožnaha, chto im lučyć na wočy. Pa-čynajuć swarycca z kožnym, čujem usialakija mia-niuški; tady nadta skromny i wietliwy narmalna ča-lawiek pakazywajecca nam niejkim čužym, niewia-domym. Z jaho byccam wychodzić inšaja adzinka — hrubaja, dzikaja; henyja ludzi kidkija na roznyja bojki. Jak wiadom, 70 pr c. zładziejaŭ, prastupni-kaŭ — heta ŭsio ludzi, jakija zahubili swajo žyćcio, dziakujučy harelcy.

Čaławiek apjaniely, pjučy dalej dachodzić da taho, što ŭ haławie jaho robicca niejaka imhlista, hublaje jon pamiać, wola atniadużywaje, ciahlicy byccam zawiahajuć, pjanica nia moža stajać na na-hach, chistajecca na ŭsie starony, aź pakul upadzie, nia hledziać, dzie i jak. Da hetaha jašče moža na-ryhać i na samym kancy zasynaje mocnym ciahkim snom. Pračychajecca z jaho prybity, z čmiannaju haławoju, nia maje jon da ničoha nijakaje achwoty, ni da raboty ni da jady. Piače niaznosna piačajka.

Nia tolki bolšaja kolkaść harelki wypitaja ad-razu moža paškodzić. Jak kažuć dachtary, małaja kolkaść jaje tak-ža škodnaja i wielmi škodnaja roz-nym orhanam cieła. (d. b.)

I d z i.

Wyjšła ja z chatki—daroška idzieć:
Ach! wo—na sustrač babulka paŭzieć;
Bahasłaŭlaje i kaža: „idzi
Pa wioskach sialan bardžej pabudzi!“

Daroškaj idu—ušciaż poŭnaj ciarniej,
Trudna było mnie, išła ja dalej,
Uśled chtoś hudzieŭ: „idzi dy idzi,
Zniamožany Lud ad snu razbudzi!“

Zachodžu ŭ haj — jon cicha šumić.
Čuju, zdajecca, ka mnie šapacić:
„Kiń usio, nie škaduj, śpiašajsia idzi—
Tam sielanina ad snu razbudzi!“

Wyjšła na pole, chleb śpiely stajaŭ,
Spuściŭšy hałoŭku, jon sumna šaptaŭ:
„Čużyja sażnuć...dyk chutčej ty idzi
Žancoŭ dy kascoŭ skarej razbudzi!“

1919 h.

W. Muraška.

Biełaruski Nacyjanalny Kamitet zaklikaje da aświety i achviarnaści

14 vieraśnia sioleta adbyŭsia ahulny nadzwyčajny schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu ŭ Vilni, na jakim była pryniata nastupnaja rezalucyja:

„Nadzwyčajny ahulny schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu ŭ Vilni dnia 14 vieraśnia 1937 h., razhledziŭšy sučasnaŭe pałažeńnie biełaruskaje aświety ŭ hranicach Polskaje Dziaŕžawy, śćviardžaŭe nastupnaje.

1. Biełaruskaja narodnaja aświeta pradstaŭlajecca hetak:

- a) pačatkavaje navučańnie biełaruskich dzieciej u dziaŕžaŭnych školach pravodźicca papolsku,
- b) adzinaja ŭ krai siaredniaja biełaruskaja škola — Biełaruskaja Filja dziaŕžaŭnaje himnazii im. Jul. Ślavackaha ŭ Vilni nia moža zdavolić patreby biełarusaŭ u halinie narodnaje aświety.

2. Biełarusy damahajucca navučańnia svaich dzieciej u rodnej movie:

- a) dzieła pačatkavaha školnaha navučańnia padajuć školnym uladam deklaracyi za biełaruskiju školu,
- b) dzieła navučańnia ŭ himnazijach i licejach prosiać dziaŕžaŭnyja ŭłady adčynić adpaviedny lik hetych szkołaŭ i roŭnaležnyja klasy pry školach isnujučych, a tak-ža robiać zachady dzieła adčynieńnia prywatnych himnazijaŭ i licejaŭ.

3. Niedastatak metodyčnaŭa navučańnia školnaha biełaruskija narodnyja masy dapaŭniajuć samaaśvietaju, kultyvujučy biełaruskaje slova, pieśniu i zvyčaj, a tak-ža cikaviačysia zdabytkami i padziejami va ŭsim śviecie.

4. Ahulny schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu śćviardžaŭe t-k-ža, što biełaruskaja moładź (u vializarnaj bolšaści) na ślachu zdabyvańnia vyšejšaj aświety spatykajecca z niepakanalnymi pieraškodami mataryjalnaha charakteru.

Biaručy pad uvahu vyšejskazanaje, Biełaruski Nacyjanalny Kamitet zaklikaje ŭsio biełaruskaje hramadziaŭstva dalej:

1. Uśimi sposabami damahacca dla dzieciej svaich *biełaruskich* pačatkavych szkołaŭ,

2. U sprave siaredniaha školnictva—pradstaŭlać i dalej adnosnym uladam Polskaje Dziaŕžawy patreby hetaha školnictva, z damahańniem adčynieńnia hetych szkołaŭ na kość dziaŕžawy, a tak-ža prystupać da arhanizavańnia prywatnych biełaruskich himnazijaŭ i licejaŭ.

3. U halinie zaškolnaj aświety — naładzić fachovuju pomač u samaadukacyi šyrokich biełaruskich masaŭ.

4. Dzieła padtrymańnia niezamožnaj, ale zdolnaj biełaruskaj moładzi vyšejšych, siarednich i prafesyjnalnych szkołaŭ naładzić supolnuju šyrokiju akcyju zbirańnia mataryjalnaj dapamohi.“

b. p. Barys Kleckin.

18.IX sioleta, paśla doŭhaj chwaroby majučy 60 h., pamior Žyd, bahasłaŭlenaj pamiaci Barys Kleckin. „Słowo“ z dnia 19.IX padaje ab im nastupnyja viestki. Radziŭsia 1876 h. u Woŭpie, Horadzienskaha paw. r dhetul bački jaho pierajechali ŭ Mienščynu. Mieli tam dwor i niekalki fabryk. Barys končyŭ himnaziju ŭ MienSKU. U dwary i fabrykach było mnoha rabotnikaŭ Palakoŭ. Barys, budučy ŭžo sam haspadarom uspomnienaj majemaści, rupiŭsia dać henym rabotnikom wučyciałoŭ polskaj mowy. Kali-ž paŭstała dumka budawać u tej miascowaści kaścioł, Barys Kleckin śmat dawaŭ na hetu sprawu padmohi. Carskija ŭłady adnak sprawu budowy źlikwidawali.

U 1908 h. B. K. pierajechaŭ u Wilniu i tut załażyŭ drukarniu i wydawiectwa. Niamala prysłużyŭsia żydoŭskaj, a tak-ža i polskaj kultury.

Hetulki ŭspaminaje ab B. K. „Słowo.“ Nie ŭspaminaje jano ničoha ab tym, što niaboščyk prysłużyŭsia niamala tak-ža i biełaruskaj kultury. Woś-ža na praciahu dziesiacioch hadoŭ, ad 1920 da 1930, wydawaŭ jon miż inšym i biełaruskija knižki. Za hety čas wydaŭ jon ich niešta bolš tryccačioch pa niekalki tysiać kožnaj. Wyjšli z jaho wydawiectwa biełaruskija školnyja padručniki, a tak-ža rožnyja litaraturnyja i častkowa nawukowyja twory. Biełaruskija knižki, wydanyja B. Kleckinam, naležać u Wilni da najlepšych wydańniaŭ, jak z boku drukarskaj techniki, tak i što da ideowaha padboru.

Hetaj swajej rabotaj B. Kleckin značna prysłużyŭsia kultury biełaruskaha narodu, siarod jaho jon ros, hadawaŭsia, żyŭ i pracawaŭ. Niachaj-ža budzie za heta pašana jahonaj pamiaćil...

ab.

Užo wyjšaŭ z druku i pradajeca ŭ Wilni i na prawincyi

„Biełaruski Adryŭny Kalendar na 1938 h.“

Cana adnaho ekzemplara 50 hr. Chto kuplaje bolš, toj maje wiaklikuju žnižku.

Biełaruskaja Kniharnia „PAHO-NIA“ Wilnia, Zawalnaja 1.

WASILKI

Addziel dla dzieci.

Pa hryby.

Ųsie my družnaju siamjoju
Pa hryby pryjšli u haj —
Ja dy jon, dy ty sa mnoju...
Chto zabludziŋca — hukaj!

Tut wawiorka
Raptam skok
Pa halinkach
Dy naŋciok!

Pa kamandzie raz-dwa-try —
Rassypajciesia, siabry!
Chto najpieršy znojdzie hryb —
Ci Mikołka, ci Pilip, —
Toj najbolšy budzie zuch,
Maładziec—adzin za dwuch.

Tolki, chłopcy, z uhaworam —
Nie biarycie muchamora,
Muchamor — nie barawik,
Jon nia budzie u zalik.

Šachmaty.

Ab hulni ů šachmaty isnuje
hetkaja kazka.

Niejki indyjski karol byů chwo-
ry i nadta byů jamu nudna.

Adzin z prydwornych, kab wy-
laŋyć karala, wydumaů hulniu,
byccam wajnu dwuch karaloů.

Jak wiedama, šachmatnaja
doška dzielicca na šešdziesiąt ła-
tyry kratki, pa wosiem kratak z
kožnaha boku.

Na došcy z dwuch praciůnych
bakoů rasstaůlajucca fihury.

Fihury hetyja z kožnaha boku
adnolkawyja, tolki rožnica ů kolery.

Nahadwajuć jany karala, kara-
lewu i wojska.

Wojska kožnaha karala skła-
dajecc z wašmi piešak (piacho-
ta), dwuch aficeraů (laůfry), dwuch
kanoů i dźwie tury (słani):

Hetkim čynam, z dwuch su-
pročlehlých bakoů rasstaůlajucca
ů dwa rady pa šasnaccać fihur.

Kožnaja fihura maje swojč od.

Meta hulni jość taja — akru-
žyć čužoŋa karala i nie astawić
jamu niwodnaha wolnaha chodu.

Heta nazywajecc zrabić kara-
lu mat (šmierć).

Kali karol wywučyůsia hulać u
šachmaty, to jon tak prylip da he-
taj hulni, što zabyů i nudu i wy-
laŋyůsia z chwary.

Hryška B.

Žaba.

Pražwinieů zwanok. Ųsie sa
školy wybiehli na dwor, dzie tak
jarka šwiecić ciopłaje wiesnawo-
je soniejka.

Školny sad i dwor adrazu-ž za-
hamanili na roznyja hałasy. Ųsim
wiesiełai radasna.

Ale woš nieůzabawie dzieci
zamitusilisia, kinuli hulni.

— Što takaje? Što zdarylasia?

— Žaba!

— Bi žabu!

Adusiul z krykam laciać dzie-
ci na harod, adkul Michaš wy-
hnaů wializnuju žabu-rapuchu.

Žaba, pierapałochanaja ad ta-
koha šumu, kidajecc, jak šalo-
naja, wa ůsie baki. Ale družnaja
hramada ůžo akružyla jaje. Pasy-
palisia, jak hrad, kamieůni, pał-
ki — usio na biednuju žabu...

Nastaůnica pačuła taki nia-
zwyčajny kryk i wybiehła na dwor.

— Što zdarylasia? Chto pabiůsia?

— Nichto, pani wučycielka.

— Heta my žabu zabili...

I dzieci z honaram pačali chwa-

licca nastaůnicy ab swaim hieroj-

skim ůčynku.

Michaš dyk rasšturchaů usich
i wybieh napierad.

— Heta ja, wyhnaů jaje z-pad
šwirna... Heta ja...

— Cicha, dzieci! — padniała
ruku nastaůnica. — Pachwalić was
niama za što. Wy zrabili wialikuju
škodu dla swaje školy.

— Što? Škodu?

Dzieci ździůlena hladzieli na
nastaůnicu. Jakaja-ž heta škoda,
kali žabu zabili?

— A woš što, dzieci! — skaza-
ła nastaůnica. — U našym škol-
nym harodzie wodzicca mnoha
śližniakoů, mošak i kaziawak. Ųsie
hetyja škodniki strašenna psujuć
harodninu, sadawinu i pasiewy.
Žaby-ž, jak i ptuški, žniščajuć nia-
mała hetych škodnikaů.

„Woš dyk nawina! — dumali dzie-
ci. — Žaba — karysnaje stwareůnie!“

Soramna stała wučniam za swa-
je hierojstwy. Michaš dyk pačyr-
wanieů, biedny, ad soramu i ady-
šoůsia ůbok.

— Nu, Michaš, budzieš bić
žab? — žartujuć z jaho siabry.

— A wy, — kaža jon, — čiba lepšyja?

Z relihijna-hramadzkej niwy

✕ **Mižnarodny Kanhres Chryścijanskich Profesyjnalnych Sajuzau.** U kancy wieršnia siol. ũ stolicy Francyi, Paryży, adbyŭsia siomy čarhowy Kanhres Mižnarodnaj Federacyi Chryścijanskich Profesyjnalnych Sajuzau. Kanhres hety stanawili 300 delehataŭ.

Staršynia Federacyi hram. Pauvels, adčyniajučy narady Kanhresu ũ swajej pramowie adznačyŭ, što zarhanizawanyja chryścijanskija rabotniki pieramožna zmahajucca z imknieńniami dyktatury sprawa i zlewa, baroniačy demakracyju i syndykalizm.

Z sprawazdačy Sakrataryjatu hetaj Federacyi dawiedwajemsia, što ahulaŭ Chryścijanskija Profesyjnalnyja Sajuzy majuć ciapier 1.500.000 siabroŭ. Z hetaj sprawazdačy dawiedwajemsia tak ŭa što ũ fašystaŭskaj Italii i hitleraŭskaj Niamieččynie Sajuzy Chryścijanskich rabotnikaŭ skasawany.

Francuskaja presa, nie wyklučajučy socyjalistyčnaj i nawat kamunistyčnaj, da hetaha Kanhresu pastawilasja pryčilna. Kamunistyčnaja hazeta „L'Humanite“ pryznae, što chryścijanskija rabotnickija syndykaty jość sapraŭdnyimi rabotnickimi arhanizacyjamy.

Na hetym mižnarodnym Kanhresie chryścijanskich rabotnikaŭ byŭ prysutny kardynał Verdier, katory ũ swajej pramowie padčyrknuŭ sympatyju, z jakoj zaŭsiody adnosiŭsia da rabotnickaha ruchu Katalicki Kaścioł.

✕ **Unijnaja Kanferencyja ũ Pinsku.** U dniach 1—3 wieršnia siol. adbyłasia ũ Pinsku šostaja z čarhi kanferencyja ũ sprawie relihijnaj Unii siarod bielaruskaha i ukraiŭnskaha nasielnictwa. Kanferencyja pryniała nowuju instrukcyju Uschodniaj Kongregacyi dzieła prawodžanńia Unii.

Pašla referataŭ a. Urbana ab „Polščanini prawasłaŭnaje carkwy“, wystupaŭ a. Donat Nawicki; jon u swaim referacie wykazwaŭ, što Uniju apirać treba na polskaj kultury, čwierdziačy, što inšaja mowa i kultura nia byla-b pryjemnaj dziaŭžaŭnym dziejnikam. Hetkaje wystupieŭnie a. Nawickaha ŭdziwila nawat i niekatorych palakoŭ.

✕ **Kanhres biazbožnikaŭ.** Kamunisty na biazbožnaść wydajuć šmat hramadzkih brošaŭ i mnoha kładuć enerhii, hodnaj lepšaj sprawy.

Dziela ŭzmacn'eŭnia i rasšyreŭnia biazbožnaj baračby z relihijaj biazbožniki ładziac swaje

kanhresy. Sioleta hetki kanhres biazbožnikaŭ mieŭ adbycca ũ stolicy Belhii, Brukseli, ale ŭrad zabaraniŭ.

Na hety kanhres Maskoŭskaja centrala biazbožnikaŭ razasłała 1.200.000 zaprosinaŭ; pry hetym razasłała 3.000 000 biešpłatna biazbožnickich brašurak.

Maskoŭskaja centrala biazbožnikaŭ pastanawila naładzić nastupny mižnarodny kanhres biazbožnikaŭ u 1938 h u stolicy Anhlii, Londonie.

✕ **Aryšty ksiandzoŭ u BSSR.** Apošnimi časami ũ SSSR nanowa ŭzmahłosia prašledawaŭnie relihii. U Sawieckaj Bielarusi nadowiačy aryštawany apostalski administratar Mahiloŭskaj dyecezii ks. Aŭgło i ũ Oršy ks. Kaščyc. Ciapier wa ŭsiej Sawieckaj Bielarusi astaŭsia tolki adzin katalicki ksiondz.

Hetak pradstaŭlajecca relihijnaja „swaboda“ sumleŭnia pad ŭładaj kamunistaŭ.

✕ **Relihijnaja baračba ũ Niamieččynie.** Pahanski niamiecki nac.-socyjalizm, abo prašciej hitleryzm, namahajecca dać Niamieckamu narodu „nowuju“ pahanSKUju relihiju. Dziela hetaha hitleryzm zaŭziata zmahajecca z chryścijanstwam i prašleduje chryścijanskaje duchawienstwa. Suproć niamieckaha pahanstwa ũ Niamieččynie samatužna paŭstaŭ „Chrystusawy front“, u jakim usie wieručyja chryścijanie abjednywajucca ũ baroćbie z hitleraŭskim pahanstwam. U hetym „Chrystusawym froncie“ raščy ŭplyŭ prajaŭlajuć pastyrskija listy katalickich biskupaŭ i papieskija encykliki.

Suproć prašledawaŭnia chryścijan u Niamieččynie hitleraŭski ŭrad atrymaŭ ad amerykanskich Niemcaŭ-katalikoŭ pratest, jaki maje 70.000 podpisaŭ.

✕ **Biazbožniki prociŭ żydoŭ u Sawietach.** Sawieckaja presa padaje: padčas żydoŭskaha šwiata Nowaha Hodu ũ Birobidžanie, Sawieckaj Bielarusi i Ukrainie kamunistyčnyja biazbožniki napadali na żydoŭ, kali hetyja apošnija žbiralisia na malitwu i wyhaniali ich z bažnicaŭ. Pašla hetaha adbyłisia aryšty rabinaŭ. U Bielarusi ũ Barysawie aryštawali rabina Wolfsona za toje, što jon na Nowy Hod adpraŭlaŭ nabaženstwa; za relihijnuju prapahandu ũ Bielarusi raźwiazali 21 żydoŭskich kahałaŭ, a bažnicy zakryli.

Bielaruskaja chronika.

B. Taraškiewič „worah narodu.“ Pa Wilni chodziać čutki, što razjušeny tercru SSSR nie abminuŭ i Br. Taraškiewiča, jaki takža byccam zaličany ũ lik „worahaŭ narodu“ i apynuŭsia ũ pałažeŭni tawaryšoŭ z „Hramady“ i „Zmahannia.“ Bursewiča, Miatly, Dwarčanina, Krynčyka i inšych.

Br. Taraškiewič pašla wyjezdu ũ SSSR. prabywaŭ u Maskwie; u Bielarusi żyć jamu było zabaroniena. B. Taraškiewič, prabywajučy ũ Maskwie, napisaŭ knižku ab pałažeŭni bielaruskaha sialanstwa ũ Polščy.

Akt abwinawačannia za „Zasieŭki“ na aŭtara hetaj knižki ŭžo hatoŭ. Sudowaja sprawa naznačana na 20.X.

Bielarusy i śmierć T. Masaryka. Z nahody śmierci Prezydenta T. Masaryka Biel. Nac. K-t wysłaŭ na piśmie spohad Českomu Narodu na ruki ciapierašniaha prezydenta Beneša. Taki spohad na ruki českaŭa Ministra Zahr. Spraŭ wysłała Bielaruskaja Rada ũ Prazie, a na ruki Centr. Sajuzu Čechaslawackaha Studenstwa — Abjednaŭnie Biel. Stud. Arhanizacyjaŭ. Na pachowinach Prezydenta była tak-ža bielaruskaja delehacyja, jakaja złażyła na trunu laŭrawy wianok z istužkami bielaruskaha nacyjanalnaha koleru.

Rada BNA. Adbyłasia pasiedžaŭnie Prezydijumu Centralnaha Kamitetu — Bielaruskaha Narodnaha Abjednaŭnia, na jakim razhladalisia, miž inšym, sprawy palityčnyja. Dziela wyrašeŭnia niekatorych sprawaŭ pastanoŭlena sklikać Radu BNA.

Padwyšyli wučniam platu. U internacie „Ziem Północno-Wschodnich“ u Wilni, wučniam z Bielaruskaj Himnazii padwyšyli platu. Heta jašče adzin dokaz, što treba nieadkładna arhanizawać bielaruskija internaty i ahułaŭ pomać bielaruskaj wučnioŭskaj moładzi.

Bielarusy na Mižnarodnym Studenskim Kanhresie. 6—19.VIII sioleta ũ Paryży adbyłsia XIX-y Kanhres Mižnarodnaj Konfederacyi (CIE). Da Konfederacyi naležyć i bielaruskaje studenstwa, što prabywaje ũ Prazie, jakoje tak-ža brała ŭčaście ũ henym mižnarodnym Kanhresie. Było tam 5 bielaruskich delehataŭ.

Bielarus na Mižnarodnym Prociŭalkoholičnym Kanhresie. 11—14.IX sioleta ũ Waršawie adbyłsia Mižnarodny Prociŭalkaho-

ličný Kanhres. U hetym Kanhresie pryjmaŭ udział tak-ža i Bielarus dr. St. Hrynkievič.

Bielaruskim Studentam admowili prawa nasić dasiulešniuju šapku. Wilenskija administracyjnija ŭłady, jak wiedama, nie dazwolili studentam Bielaruskaha Studenskaha Sajuzu nasić dasiulešniaj formy šapku. Studenty apelawali ŭ Ministerswa, ale j adtul nadyšoŭ adkaz admoŭny.

Bieł. Kult.-Praśw. T-wa ŭ **Warsławie** ŭžo daŭno robić staraŭni prad ŭładami ab začwierdžaŭni. Waršaŭskija bielarusy majuć nadzieju, što staraŭni ich urešcie skončacca pamysna.

Pinskaja Konferencyja i Bielarusy. Ukrainskaja hazeta „**Новий Час**“ padaje, što na Unijnaj Konferencyi ŭ Pinsku było niekalki duchoŭnikaŭ bielarusaŭ, ale nie adzin z ich nie adważyŭsia hawaryć pabielarusku. Nu j Bielarusy! Cikawa, siarod kaho jany dumajuć prawodzić Uniju?

Kara za „Aśvietu.“ Pad hetkim nazowam paru hadoŭ tamu wyšla kniżyca dr. St. Hrynkieviča. Woś-ža kniżyca hena była skanfiskawana, pašla byŭ za jaje Sud i aŭtaru prysudziŭ štraf i adsiedku. Dawiedwajemsia, što dr. St. Hrynkievič ŭžo abiedźwie hetyja kary adbyŭ: i zapłaciŭ i adsiedziŭ.

Katalicki Dzień u Słonimie i Bielarusy. 26 IX ŭ Słonimie adbyŭsia Katalicki Dzień. Z nahody hetaha Dnia była naładžana Wystaŭka Katalickaj Presy. Bielarusy Kataliki wysłali tak-ža i swaje rožnyja katalickija wydaŭni.

I. E. ks. dr. F. Abrantowič, Apostalski Administratar Uschodniaha Abradu ŭ Mandžuryi, paważna ziamoh i wyjechaŭ na leki. Wysokadastojnamu chworamu žadajem chutkaha pawarotu da zdaroŭja!

Sprawa lehalizacyi Bieł.Nac. Kamitetu. Starasta na m. Wilniu 1.X zaklikaŭ da siabie staršyniu Bieł. Nac. K-tu ŭ Wilni inž. Ad. Klimowiča i prasiŭ wyjaśnić sprawu lehalizacyi hetaha K-tu. Zatym, što staršynia adrazu nia moh usiaho wyjaśnić, sprawu Starasta adłażyŭ da 8.X.

Cikawiacca bielarusami. 1.X adwiedaŭ našu redakcyju małady miamiecki wučony ekanamist z Berlina i padrabiazna infarmawaŭsia ab bielaruskich sprawach.

Dzień Bielaruskaj Kultury naznačany na 28.XI. Bielaruskaje hramadźianstwa da hetaha wažnaha dnia rychtujecca ŭžo.

Musolin, jak razahnaŭsia, Z hakam siem hadoŭ zbiraŭsia: Treba-ž k' Hitleru u hości! Tre' ciahnuć staryja kości, — Choć daroha... jak skazaci? Peŭna, lepš siadzieć u chacie! A tut žonka ŭ wuśy trubić, Kaža: „Hitler ciabie zhubić!“ Musolini kaža: „Cicha!“ My z im razam zrobim licha, Bo, jak tolki z miejsca zrušym — Ŭsiu Rasieju rastrybušym. Stalin nam rabotu robie — (Adryhniecca jamu ŭ hrobiel): Bielarusaŭ čysta-hładka Padstryh tak, jak woŭk jahniatka. My ciapier zakusim łasa: Žniaŭšy skuru, žadziom miasa, A Japoncu — jahamościu — Za Ŭrałam kiniem kości.

* * *

Pan Mackiewič ŭ „Słowie“ maža: Jak aleń pa świcie skača,

To siadzić - nad Kocam plača, Pannu—Polšču z Niemcam wiaža. Tupoj brytwaj praŭdu hole, Na ministraŭ nia ŭważaje, Duch „kanserwy“ ŭ nos puščaje, Jak toj žyd adwažny ŭ škole. Papoŭ wučyc, Cerkwu stroić, Ramont robić u OZOŇie, Ŭ Palestynu Žydoŭ honie, Ukrainu Niemcam kroić. Radziwiłu husta kadzić, Bje prad Hitleram paklony, Sypie Stalinu praklony, Bielarusaŭ u lužu sadzić. Da endecyi—da ciotki — Dzień-praz-dzień załazić ŭ swaty: Paskrabać joj choča piaty, Ale-ž ruki za karotki!

Pamiasaŭ haroch z kapustaj — Dyktaturu „zdemakraciŭ“ — Żlewa, sprawa łasku straciŭ — Żjeŭ „kanserwu“ — ŭ skryncy [pusta...]

Lawon Wietrahon

Murawanaja Aśmianka, Aśmianskaha pawietu. U kancy žniŭnia na Baŭtramieja byŭ tut fest. Dziakujućy dobrej pahodzie, dawiałosia być tam i mnie. Ludziej było mnoha.

Aśmianka — heta dawoli čysta bielaruskaje miastečka, niama tut niejaka i żydoŭ. Časami spatykaŭ ja ŭ kapialuśach panienak, što hawaryli papolsku. Znajomyja kazali, što hetyja panienki niehdzie ŭ Wilni ci hdzie ŭ żydowak słužać, dyk zatoje i hanaracca. Spatykaŭ praŭda i chłopcaŭ, što končyŭšy čatyrochaddziałowuju „powszechnuju akademiju“, haworać kalečanaŭ polščynaj, ale z imi i zhawarycca ciažka, dyk śmiajuc- ca z ich. Takich adnak mała. Bielaruski nacyjanalny ruch pamalu tut šyrycca. Biadawali, što mała majuć bielaruskaj litaratury. Kazali: budziem ciarpieć, ale bielaruskaści nia wyračymsia... Hetak i treba.

S.

N.-Pahost, Dzisienski paw. U niadzielu 19 wieraśnia adbywaŭsia tut fest, było sorakhadzinna- je nabaženstwa. Bywaje jano ko- žny hod u hetym časie. Uniadzie- lu byŭ apošni dzień. Ad samaj ranicy ciahnulisia ludzi na fest: piechatnyja i jazdawyja.

Da hadziny 10 naźbirałasja šmat ludziej, zastawili wazami harody i pole tak, što ani prabicca. Zaraz pačakaŭšy trumkajeć aŭta- mabil; heta ks. Barodzič jedzie.

Pašla sumy skazaŭ jon papolsku kazaŭnie na čwintary kaściel- nym. Zyšoŭšy z kazalnicy, ks. Barodzič žwiarnuŭsia da ludziej z dakorami, našto jany haworać pa „rusku“. A ludzi adkazali, što he- ta nie parusku, a pabielarusku. Jak-by chacielasia nam paslu- chać u kaściele swajho żywoha słowa, dy darma, panašamu nie haworać!

K. B.

Turhieli, 30 klm. ad Wilni. Turhieli dawoli wialikaje miasteč- ka. Jość tut pryhoży murawany

kaścioł, a naprociŭ kaścioła mnoha żydoŭskich kramaŭ i piŭnych. Żywuć tut pieraważna kataliki. Hetaj duža ciomny zakutak. Ni hdzie niamażna ŭbačyć stolki pjanых, jak na feście, ci kirmašu ŭ Turhielach. Haruje dziela hetaha narod. Niadaŭna ŭ adnym miescy zabili dziaciuka z wioski Pastarak, u druhim miescy da paŭšmierci prybili mužčynu. Ale heta ŭžo tut nie nawina. Ludzi razumniejšyja narakajuć na wodku i kažuć, što jaje treba skasawać; heta praŭda, ale najlepš nia pić. Nacyjanalny bielaruski ruch tut słaby, słaboje tak-ža ŭświedamleńnie i hramadzkaje. Słowam, poŭnaja tut zastojka i adsutnaść kultury, jakuju nia mohuć pryščapić ani niarodnaja mowa ŭ kaściele, ani niarodnaja szkoła. S.

Z PALITYKY

— **Musolini ŭ Hitlera ŭ haściach.** Musolini ŭ kancy minulaŭ tydnia adwiedaŭ Niamiečynu. Byŭ jon haściom Hitlera. Meta hetych „haściu” — bolš zmacawać niamiecka-italjanski sajuz, jak sajuz fašyzmu proci kamunizmu. Hazety pišuć, što pry hetaj nahodzie Musolini pa prošbie św. Ajca, zakinuŭ słowa i za praśledawanu ŭ Niamiečynie relihiju. Ci heta što pamoža — pakul niawiedama.

— **U Hišpanii chatniaja wajna jašče niaskončana.** Wyhladaje, što ciapier lepš majucca paŭstancy. Uradawaje wojska adnak tak-ža trymajucca i nie zdajucca. Hišpanskija biskupy wydali pastyrski list, u jakim wykazwajuć usie tyja złačynstwy, jakich dakanali čyrwonyja. List napisany ŭ duchu narodna-hišpanskim, niehišpanskija narody: baski i kataloncy i ichnyja narodnyja patreby, u henym liście pad uwahu, na žal, nie biarucca.

— **U Kitai wajna razharelasia, što nazywajucca.** Japoncy lezuć i lezuć u hlyb kitajskich ziamiel i „aswabadžajuć” ich ad... kitajcaŭ. Hetkaja meta ich napadu. Ab hetym jany nie saromiacca pišać i hawaryć. Da niabywaŭaj dzikaści japoncaŭ treba zaličyć napady ich samalotaŭ na biezbaronnyja kitajskija harady i mardawańnie bombami tysiačaŭ niawinnych ludziej.

— **U BSSR ušciaż čyščiac.** Niadaŭna ŭ Miensku aryštawanyja kulturnyja dziejačy, kiraŭniki addzielu mastactwa pry Sowarkomije BSSR: Tkačewič, Piašukiewič i Model, a tak-ža bielaruskija piśmieŭniki: Čarot, Stašeŭski, Haľubok, Ździareŭski, Zwanok i inš. Aryštawany jany za toje, što jany „worahi narodu”. Čikawa adznačyć, što henych „worahaŭ narodu”, heta znača tych, što jašče nia wyzbylisia całkom bielaruskaha nacyjanalnaha pačućcia, tak mnoha tam jość, što ŭžo niešta 10 hadoŭ ich „čyščiac” i wyčyścić nia mohuć. Znača, żywje Bielaruś!

— **Biblija ŭ formie apawiadańnia.** U Anhlui prystupili da wydańnia Biblii ŭ zusim nowaj formie. Biblija maje wyjści ŭ formie apawiadańnia, jakaja budzie čytacca z bolšym zacikaŭleńniem. Usie paŭtareńni i nudnyja špisy imion buduć prapuščany zusim.

— **Biezbaboćcie ŭ Polšcy.** 15 wieraśnia siol. wa ŭsiej Polšcy zarejestrawana 252.276 biezbabotnych. Raniej biezbabotnych bylo bolš.

— **Nasialeńnie Italii.** Nasialeńnie ŭ Italii zbolšwajucca. Ciapier jość — 43.444.000 narodu. Za 8 miesiacaŭ h. h. ažańiłasja 209.405 par, h. zn. na 50.631 par bolš, čymśja za hety-ž čas u 1936 h.

— **Kaściak čaławieka, što maje 12.000 hadoŭ.** U Anhlui ŭ čacie archeolohičnych raskopaŭ u m. Kaddar wydabyli kaściak čaławieka, jaki, pawodle ščwierdžańnia wučonych, maje 12.000 hadoŭ. Dakładna ščwierdžana, što heta kaściak mužčyny, jaki pamior majučy 23 hady. Wučonyja ščwierdzili, što za 12 tysiać hadoŭ u budowie čaławieka paŭstali zusim niaznačnyja žmieny.

— **Archiŭ Masaryka.** Niaboščyk T. Masaryk pakinuŭ bahatuju biblijateku i wializarny archiŭ, jaki składajucca z 310.000 ekzemplaraŭ. Archiŭ Masaryka ŭžo žjaŭlajucca ŭłasnaścij čechasławackaje dziaŭžawy. Prywatnuju biblijateku Masaryka acaniajuć na 250 tysiać karon.

— **Meteor.** U minulyŭm tydni ŭ SSSR u wakolicach Kazani zwaliŭsia meteor, paśla čaho 4 minuty trywaŭ silny huk, padobny da hrymotaŭ. Adzin ablamak meteoru, wahi 54 klh., katory zaryŭsia ŭ ziamlu na paŭtara metra, ŭžo dastali.

— **Ukrali syna Stalina.** Niadaŭna hazety pawiedamlali, što ŭ Maskwie zhinuŭ 12-letni syn Stalina, Wasil. Dadumwajucca, što heta rabota palityčnych worahaŭ sawieckaha dyktatara, jakija hetym abo mšciać Stalina za niešta, abo choć niečaha ad jaho dabiacca.

— **U Litwie ŭšciaż lepš.** Litoŭskija hazety pišuć, što ŭ Litwie značna palepšajucca i raźwiwajucca haspadarčaje žyćcio ŭwa ŭsiech halinach. Heta palepšanie datyča roŭna siała, jak i žyćcia fabryčnaha ŭ haradoch.

— **Prawasłaŭnaja Waľyn prociŭ maskafilskaj palityki swaich jepiskapaŭ.** 10.IX u Pačajewie byŭ fest. Byla wialikaja masa prawasłaŭnych ukraiŭskich bahamolcaŭ. Paśla Słuźby Božaj pasły ŭkraiŭcyni naładzili wieča, na jakim zhanili dasiulešnju maskafilskuju palityku prawasłaŭnych jepiskapaŭ i damahalisia chutčejšaha sklikańnia Saboru Prawasłaŭnaj Carkwy, kab choć raz ureścić ŭparadkawać carkoŭnaje žyćcio.

— **Na adnu tysiaču žycharoŭ wypadaje aŭtamabilaŭ** — u Zluč. Štatach Ameryki — 205, u Francyi — 49, u Anhlui — 43, u šwecyi i Belhii pa 23, u Niamiečynie — 18, u Italii — 9, u čechasławackinie — 8, u Aŭstryi — 6, u Rumynii — 1,5, u Polšcy — 0,7.

— **Usio razam.** U Francyi bratbliźniuki Teodor i Feliks Bret razam skončyli himnaziju, razam — wajennuju školu, razam stali kapitanami, a nareście razam hieneraľami. Byli abodwy na Wialikaj Wajnie. Ciapier abodwy dastali najwyšejšaje adznačenie — kryž Legii Hanarowaj.

Wilenskaja chronika.

— **Napad na rabina.** Hazety pisali, što 28.IX na Zawalnej wulicy na rabina Rubińštejna napaŭ niejki chulihan i pabiŭ jaho paľkaj. Słowam, chulihany nia zwodziacca.

— **Kab nam choć častkul** Hazety niadaŭna pisali, što mahistrat m. Wilni polskamu teatru na Pahulancy miesiačna daje 7.700 zaľ. padmohi.

— **Litoŭskim studentam nie pazwalajuć nasić dasiulešnich šapak.** Dziesiać hadoŭ tamu litoŭcy studenty wilenskaha uniwersytetu z wiedama uniwersyteckaj ulady pačali nasić adumysłowyja šapki. Woš-ža ciapier hetkija sprawy naležać da administracyjnych uladaŭ, jakija formy dasiulešnich litoŭskich šapak nie začwierdzili.

— **„Przegľad Wileński” Nr 7** administracyjnymi ŭladami skanfiskawany.

Paštoŭaja skrynka.

Uł. Č. Hazetu pasyľajem, za 3 zaľ. dziakujem, prošbu spoŭnili. Prisyľajcie probnyja adrasyl

St. S. Za 1,40 dziakujem. Bylo-b duža pažadana, kab Wy prysyľali nam probnyja adrasyl. Duža prosim!

W. M. Achwotna karystajem.

U. B. Wysyľajem.

C. D. Nie atrymali, parupciesia wysłać druhi raz.

Z. K. U nastupnym numary.

W. J. Dziakujem Wam za probnyja adrasyl

S. J. Karystajem, nie zabywajcie ab nas!

P. H. Skarystajem u nastupnym numary.

K. B. žmiaščajem, pišycie čaściej.

„Chr. Dumka” wychodzić: 5 i 20 koźnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 2 zł. 40 hr., na paŭhoda — 1 zł. 20 hr., na try miesiacy — 60 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adras Redakcyi i Administracyi: Wilnia (Wilno), Zawalnaja wul. № 1—2.

Redakcyjnaja Kalebija: Ks. Dr. I. Rešeć, Wincuk Adwaźny, Ks. Ad. Stankiewič, W. Jermakowič.
Adkazny redaktar KS. AD. STANKIEWIČ. X Časapis wychodzić z dazwolu duchoŭnaj ulady. X Wydawiec „BIEŁPRES”.

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. № 1.